

Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Bağlamda Türkiye-Özbekistan Stratejik İlişkileri Üzerine Değişim ve Fırsatlar

Prof. Dr. Zülfikar BAYRAKTAR*

Özet

Türkiye'nin 16 Aralık 1991 tarihinde Özbekistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olması ve 1992'den itibaren Özbekistan ile güçlü diplomatik ilişkiler kurmasıyla birlikte kültürel ve sosyal anlamda iki ülke arasında kardeşlik bağı oluşmuştur. Bu bağları şekillendiren esas unsurlar ortak tarih, dil, din ve kültürel mirastır. Bu karşılıklı ilişkileri ortak tarih ve ortak kültürel miras çerçevesinde sosyo-kültürel ilişkiler ve ekonomik ilişkiler başlıklarıyla tasnif etmek mümkün olacaktır. Türkiye ve Özbekistan'ın kültürel ilişkileri, Türk dünyasının ortak geçmişine dayanmaktadır. İki kardeş ülke de tarih boyunca Türk-İslam medeniyeti için önem arz eden merkez konumunda bulunmuş ve Türk-İslam medeniyetinin kültürel, mimari ve sanatsal anlamda izlerini taşımıştır. Özellikle, Orta Asya'da yer alan tarihi şehirler ve anıtlar, bu ortak mirasın somut örneklerini oluştururken dil ve edebiyat yönüyle de bu iki devlet arasında zamana meydan okuyan kuvvetli bir bağ oluşmuştur. Türkçe ve Özbekçe'nin aynı dil ailesine mensup olması bakımından birçok kelime ve deyim ortak olarak kullanılmış ve bu dilsel yakınlık, edebi eserlerde ve halk kültüründe kendini göstermiştir. Türkiye'de Özbekçe eserlerin Türkçeye çevrilmesi ve geniş kitlelere ulaşmasıyla birlikte iki kardeş devlet arasında birçok eğitim ve kültürel değişim programı da yürütülmeye başlanmıştır. Akabinde iki devlet arasında ticari yatırımlar ve turizm alanlarında işletilen süreçlerin de etkisiyle ticari bağlar önemli derecede kuvvetlenmiştir. Türkiye, Özbekistan'ın önemli ticaret ortaklarından biri olup, özellikle inşaat, tekstil, gıda ve kimya sektörlerinde iş birliği yaparak iki ülke arasındaki ticaret hacmini, karşılıklı yatırımlar ve serbest ticaret anlaşmaları ile arttırmıştır. İnşaat, enerji, tekstil ve gıda sektörleri, Türk yatırımcıların en çok ilgi gösterdiği alanlardan birkaçıdır.

* Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, ORCID: 0000-0001-9515-5408, zulfikarbay@gmail.com

İki kardeş ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin önemli bir parçası olan turizm, Özbek turistlerin Türkiye'nin ilgi çeken yerlerini tanıması ve Türk turistlerinde Özbekistan tarihi ve kültürel atmosferini tanıması adına önem arz eder. Bu makalede sosyokültürel ve ekonomik bağlamda Türkiye-Özbekistan stratejik ilişkileri incelenecek ve bu doğrultuda değişim ve fırsatlar açısından ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk dünyası, Türkiye-Özbekistan stratejik ilişkileri, Kültürel miras

Changes and Opportunities on Türkiye - Uzbekistan Strategic Relations In Socio-Cultural and Economic ContextAbstract

With Turkey being the first country to recognize Uzbekistan's independence on December 16, 1991, and establishing strong diplomatic relations with Uzbekistan from 1992 onwards, a bond of brotherhood has been formed between the two countries in cultural and social terms. The main elements shaping these bonds are common history, language, religion, and cultural heritage. These mutual relations can be classified under socio-cultural relations and economic relations within the framework of common history and cultural heritage. The cultural relations between Turkey and Uzbekistan are based on the common past of the Turkic world. Both brotherly countries have historically been central to the Turkic-Islamic civilization and bear traces of the cultural, architectural, and artistic heritage of the Turkic-Islamic civilization. Especially, the historical cities and monuments located in Central Asia are tangible examples of this common heritage, while the strong bond formed between these two states endures in terms of language and literature. Since Turkish and Uzbek belong to the same language family, many words and idioms are used in common, and this linguistic closeness is reflected in literary works and folk culture. With the translation of Uzbek works into Turkish in Turkey and their reaching large audiences, many educational and cultural exchange programs have also been initiated between the two brotherly states. Subsequently, the commercial ties have significantly strengthened with the impact of processes operated in the fields of commercial investments and tourism between the two states. Turkey is one of Uzbekistan's important trade partners and has increased the trade volume between the two countries through mutual investments and free trade agreements, particularly collaborating in the construction, textile, food, and chemical sectors. The construction, energy, textile, and food sectors are among the areas of most interest to Turkish investors. Tourism, which is an important part of the economic relations between the two brotherly countries, is significant for Uzbek tourists to get to know Turkey's attractions and for Turkish tourists to experience Uzbekistan's historical and cultural atmosphere. This article will examine the strategic relations between Turkey and Uzbekistan in socio-cultural and economic contexts, and will address these relations in terms of changes and opportunities.

Keywords: Turkic world, Türkiye-Uzbekistan strategic relations, Cultural heritage

Giriş

Özbekistan için serbest pazar ekonomisine geçiş kararı kolay olmamakla birlikte, SSCB'den miras kalan bürokratik oligarşinin de etkisiyle zor bir dönüşümün başlangıcına işaret etmekteydi (Demirci, 2022: 2). Özbekistan'da son dönem yaşanan derin ve istikrarlı dönüşüm politikaları, özellikle Türkiye ve Özbekistan arasındaki ilişkilerin her yönüyle olumlu bir zeminde gelişmesine imkân sunmuştur. Son dönem bu kardeş iki devlet arasında turizm, tekstil, eczacılık, tarım, eğitim, lojistik, kimya endüstrisi ve ulaşım teknolojileri gibi çeşitli alanlardaki gelişmeler taraf ülkeler açısından birçok fırsatı da beraberinde getirmiştir. *Business Turk Dergisi* (2023: 1), “Neden Özbekistan” başlığı ile yayınlamış olduğu özel sayısında, Özbekistan'a yatırım yapmak için on nedeni başta “*Reformcu Siyasi Yapı*”, “*Ekonomik İstikrar*”, “*Endüstriyel Çeşitlilik*”, “*Serbest Ekonomi Bölgeleri*”, “*Müsaait Altyapı*”, “*Doğal Kaynaklar*”, “*Düşük Üretim Maliyetleri*”, “*Merkezi Konum ve Pazar Büyüklüğü*”, “*Kültürel Zenginlik*” ve “*Türk İnsanın Ayrıcalığı*” başlıkları altında tasnif etmiştir. Özbekistan'ı Türk yatırımcı açısından cazip kılan en önemli husus aslında ülkede Türk insanına dönük beslenen derin muhabbet, güven duygusu ortak kültürel mirastır. Özellikle dil ve din birliği, örf, adet ve geleneklerin benzerliği ülkede Türk iş insanlarının rahat bir biçimde faaliyet göstermesine olanak tanımaktadır.

Özbekistan'da İstikrar ve Ekonomik Büyüme

Kurulduğu ilk günden beri Özbekistan cumhurbaşkanlığı sistemi ile yönetilmektedir. Şevket Mirziyoyev'in, 2023 tarihinde yapılan seçimlerde tekrardan cumhurbaşkanlığına

seçilmesi, ülkedeki güven ve istikrar iklimini tazelemiş özellikle bu durum daha önce başlatılan reform hareketlerinin de sonuca ulaşmasını kolay kılmıştır. *Yeni Dönem, Yeni Özbekistan* ya da *Aydınlanma* adlarıyla başlatılan reform hareketleri demokratikleşme çabalarının en önemli ayağını oluşturmaktadır. Bu çerçevede yerel, ulusal ve evrensel değerleri içine alan ve medeni ve de modern dünya ile entegre olma sürecinin başlangıcı kabul edilen bu yolda, Özbekistan kendine uluslararası arenada müstesna bir yer edinmiştir. Tüm bu sürecin baş mimarı kabul edilen Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev'in gayretli çalışmaları sonucunda Özbekistan'da ülke ekonomisi başta olmak üzere, ulusal kalkınmanın güçlendirilmesi ve hukukun egemen güç kılınması çalışmaları hız kazanmış durumda. Özellikle 2022 yılından beri uygulamaya konulan ve 2026 yılına kadar devam edecek olan Kalkınma Stratejisi ve yine Özbekistan 2030 Vizyon Belgesi yapılacak yeni reform ve kalkınma hamleleri için önemli bir proje olarak hayata geçirilmiş durumda.

Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev'in ileri görüşlülüğü sayesinde ekonomideki liberalleşme çabaları başta olmak üzere, özelleştirme, rekabette tekelleşmenin sonlandırılması, yabancı yatırımcının ülkeye çekilmesi, fiyat istikrarı, teşvik ve desteklerle ekonominin belkemiği sayılacak sektörlerinin kalkındırılması gibi daha birçok alanda yeni reformlar hayata geçirilmeye başlanmıştır. Özbekistan'da başta siyasi ve makroekonomik istikrarın olması, dengeli borç ve dış ticareti de olumlu yönde etkilemiştir. Bu durumun en net göstergelerinden biri ülke içerisinde artan işletme sayısıdır. Eldeki istatistiki verilere göre 2022 yılında ülkedeki toplam işletme sayısı 542. 400'e

ulaşmış durumdadır. 2024 yılı itibarıyla bu sayının daha da arttığı tahmin edilmektedir. Yine faaliyet türüne göre değerlendirildiğinde, bu artışın ticarete 3 kat, tarımda 2,6 kat, konaklama ve gıda sektöründe 2,1 kat ve sanayide ise 2,0 kat büyüdüğü görülmektedir (Business Turk, 2023: 4-9).

Başta Orta Asya'nın en büyük tekstil fabrikalarının Özbekistan'da bulunması, elektrik enerjisi, kimya ve petrokimya endüstrisinin gelişmişliği, otomotiv ve tarım makineleri noktasında yüksek kaliteli üretimin yapıyor olması, gübre ve tekstil ürünlerinin üretilmesi endüstriyel çeşitlilik bağlamında Özbekistan'ı cazip bir konuma taşımaktadır. Yapılan reformlar sonucu istikrar ortamıyla birlikte 2017-2022 yılları arasındaki sanayi ürünleri üretimindeki artış %141,3 olarak gerçekleşmiş ve sanayinin GSYİH içindeki payı %21,1'den %26,7'ye yükselmiştir (Business Turk, 2023: 4-9). Bu duruma paralel olarak gelecek beş yıllık kalkınma hedefleri içerisinde Özbekistan ekonomisinin özellikle ihracat kanadının 30 milyar dolara çıkarılması ve sanayinin de 1,5 kat daha büyütülmesi hedeflenmektedir (Business Turk, 2023: 4-9).

Katma değeri yüksek ve yoğun biçimde talep gören ürünlerin üretimi için modern fabrikaların inşa edilmesi, özellikle yabancı ve yerli yatırımcıların projelerini ülkeye kazandırmaları, üretim ve imalat faaliyetlerinin daha kaliteli ve düşük maliyetle yapılabilmesi için Özbekistan'ın neredeyse her bölgesinde EİZ Bölgeleri (Erkin İktisadi Zona: Serbest Ekonomi Bölgeleri) kurulmaktadır. Bu bölgeler arasında özellikle İlaç Sanayi EİZ Bölgesi, Turizm Rekreasyon Bölgeleri, Tarım İhtisas Bölgeleri ve diğer EİZ bölgeleri yatırımın hacmine bağlı olarak 3 ila 10 yıllık süre zarfında

çeşitli vergi ve gümrük ödemelerinden muafiyet imkânı da sunmaktadır. Özbekistan özellikle sağlık, kültür ve kış turizmi potansiyelini gün yüzüne çıkarabilmek için turizm ve rekreasyon özel bölgelerinde yatırımcılarına büyük fırsatlar sunuyor. Termal sağlık tesislerini geliştirmek, hastalıkları önleyici hizmetleri ve köy ve doğa turizmi odaklı faaliyetleri daha etkin bir biçimde hayata geçirmek için EİZ'lerde sunulan teşviklerin tamamı bu bölgelerde de uygulanıyor (Business Turk, 2023: 16-17).

Ayrıca ülkede üretim, ihracat, ithalat gibi ekonomik ve ticari faaliyetlerin etkin bir biçimde işlemesine imkân tanıyan demiryolu, otoyollar ve havayolu gibi ulaştırma ve haberleşme alt yapısı çok sistemli ve güçlü bir biçimde inşa edilmiş durumdadır. Ayrıca yine Özbekistan, ulusal demiryolu ağını uluslararası koridorlarla bütünleştirmek için çeşitli anlaşmalar yapıyor. Çin-Kırgızistan ve Özbekistan demiryolu projesi bu anlaşmalar arasında Özbekistan'ın ulaşımında uluslararası çabalarından biri olarak görülüyor (Business Turk, 2023: 20-21). Özbekistan madem rezervlerinin zenginliği ve kalitesi bakımından dünyada 20. sıralarda yer almaktadır. Birçok kimyasal elementi Özbekistan topraklarında bulmak neredeyse mümkündür. Özellikle altın, gümüş, bakır, gaz, petrol, inşaat ana malzemeleri ve diğer hammaddeler bakımından zengin olan Özbekistan'da bu hammaddeleri uygun fiyatlarla temin etmek fiyat açısından diğer bölgelerle mukayese edildiğinde çok daha uygun görülmektedir. Ayrıca düşük üretim maliyetleri ve enerji kaynaklarının zengin ve ucuz olması, merkezi konum ve pazar büyüklüğü, elverişli coğrafi konumu Özbekistan'ı yatırımcılar için cazip hâle getirmektedir (Business Turk, 2023: 28-31).

Özbekistan'da Kültür Turizmi ve Kültür Ekonomisi

Özbekistan, kadim bir ülke olarak kendi potansiyelini yeni yeni keşfetmeye başlamış ve bu farkındalığını da katma değerli hâle getirebilmek için kültür ve turizm alanlarında yeni girişimlerde bulunmaktadır. İnanç turizmi noktasında büyük bir potansiyele sahip olan Özbekistan özellikle Türk-İslam medeniyetine ait tarihi mekânlar ve bu medeniyete ilmi bakımdan katkı sunan bilim ve din adamlarının ziyaret yerleri açısından büyük bir zenginliğe sahiptir. Özellikle yakın dönemlerde tarihi şehirlerdeki başta medreseler, camiler, türbeler ve irili ufaklı birçok yapı restore edilerek kültür turizmine kazandırılmaya çalışılmıştır. Bereketlendirme ya da uğurlama anlamlarını ihtiva eden Teberrük ziyaretleri kapsamında ayrıca Türk-İslam medeniyet dairesine ait birçok objenin korunması ve tanıtımı çalışmaları da son dönem büyük hız kazanmıştır.

Özbekistan, başta Semerkant, Buhara, Tirmiz, Şehrishez, Hokand, Nukus, Nemengan ve Hive gibi kadim şehirleri; İmam Maturidi Türbesi, İmam Buhari Türbesi, Şah-ı Nakşibend Külliyesi, Zengi Ata Türbesi, Çar Bekir Ziyaret Yeri, Darü't-Tilavet Külliyesi, Mahmud Fagnevi Türbesi, Muhammed Baba Semması Türbesi, Arif-i Rivgeri Türbesi, Sultan Sadat Ziyaret Yeri, Hakim Termizi Türbesi, Ebu İsa Termizi Türbesi, Pehlivan Mahmud Türbesi, Ebu Hafz Kebir Türbesi, Muhammed İngeniki Türbesi, Seyyit Emir Külal Türbesi, Ali Ramitani Türbesi ve Abdulhalik Güncdüvani Türbesi gibi inanç merkezleri; Mirza Uluğbey, Ali Kuşçu, Ali Şir Nevai, Babürşah, Muhammed Harezmî, Ahmed Fergani, İbn Sina, Ebü'r Reyhân Bîrûnî, Ebü'l Leys Semerkandî, Ebû Muin Neseferi

Necmeddin Neseferi ve Ebü'l Kâsım Zemaşerî gibi büyük şahsiyetleri; Nukus Sanat Müzesi, Buhara Ark Müzesi, Özbekistan Tarihi Devlet Müzesi, Özbekistan Uygulamalı Sanatlar Müzesi, Semerkant Afrasyab Müzesi, Termiz Arkeoloji Müzesi, İçan Kale Açık Hava Müzesi, Timurlular Tarihi Devlet Müzesi, Şehitleri Anma Müzesi ve İslam Uygarlık Merkezi Müzesi gibi muhteşem müzeleri; Gurgur Ata Dağ Kültesi, Şeytan Yaylası, Derbent Dağ Geçidi, Hz. Davut Mağarası, Jarakuduk Taş Ormanı, Moynak Gemi Mezarlığı ve Üstyurt Platosu gibi doğa harikası mekânları; Türkü ve Ozancılık Festivalleri, ipek ve Baharat Festivalleri, Lezgi Dansı Festivali, El Sanatları Festivali, Bahar Festivali, Kavun Festivali, Mîzah Festivali ve Çiçek Festivali gibi büyük ve görkemli festivalleri; Özbek Dügünleri, Gelin Selamlama, Sünnet Dügünü, Dini Bayramlar, Gelin Görme ve Geleneksel Sporlar gibi Türk dünyası ortak gelenekleri; Alay Pazarı, Çini Pazarı, Çilanzar Pazarı ve Yunusabad Pazarı gibi rengârenk pazarları; Metal İşleme, Bıçakçılık, Kuyumculuk, Ahşap Oymacılığı, Oyacılık, İpekçilik ve Kuklacılık gibi yöresel zanaat zenginlikleri ve meşhur Özbek Pilavı başta olmak üzere gastronomisi ile keşfedilmeyi bekleyen adeta bir açık müze alanı görünümündedir (Kırbaşoğlu, 2023: 39; Merdanoğlu, 1997).

Sonuç

Türkiye ve Özbekistan arasındaki kardeşlik bağı, Türkistan coğrafyasının ortak tarihine ve kültürel mirasına dayanmaktadır. Bu iki kardeş ülkenin bağı, ekonomik ve diğer çıkarların çok ötesinde bir gönül dünyasına işaret etmektedir. Dilde, dinde ve kültür ortak paydasında buluşan bu kadim ve kardeş iki devletle trnak misali birbirine bağlıdır.

Hem bölgesel hem de küresel ölçekteki platformlarda Türkiye ve Özbekistan'ın birlikte hareket etmesi aynı zamanda bölge barışına ve istikrarına büyük katkı sunacaktır. Şevket Mirziyoyev'in Özbekistan'da göreve gelmesiyle birlikte Özbekistan adeta üçüncü bir Rönesans dönemine girmiştir. Bu dönemde özellikle gençlere dönük olarak hayata geçirilen politikalar, başta eğitim, bilim ve spor alanlarındaki projeler, modern bakış açısıyla hayata geçirilen ekonomik ve kültürel çalışmaların sonuçları bölge ülkeleri tarafından dikkatle takip edilmektedir.

Bugün Türkiye, Özbekistan'ın en fazla ihracat yaptığı ülkeler arasında 3'üncü sırada yerini almaktadır. Bu durum ithalatta 5'inci sıralara tekabül etmektedir. Özbekistan ve Türkiye arasındaki ikili ticaret, Cumhuriyetimizin 100'üncü yılında 3,1 milyar doları aşmış durumdadır. Yine Türkiye'nin Özbekistan'daki yatırımlarının değeri 1,5 milyar dolar seviyelerindedir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Recep Erdoğan ve Özbekistan Cumhurbaşkanı Sayın Şevket Mirziyoyev'in belirledikleri 10 milyar dolarlık ticaret hacmi hedefine ulaşmak için karşılıklı çaba ve işbirliği kararlı bir şekilde çoktan hayata geçirilmiş durumdadır. Türkiye-Özbekistan ilişkilerinde bugün gelinen noktada iki ülke liderlerinin tutumları da destekleyici, teşvik edici ve ilerletici bir durum arz etmektedir (Bekar, 2024: 372). Türkiye ve Özbekistan arasında 7'nci Dönem Türkiye-Özbekistan Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) protokolü kapsamında 7 anlaşmanın imzalanması¹ ve Türkiye-Özbekistan

1 “Türkiye ve Özbekistan arasında 7'nci Dönem Türkiye-Özbekistan Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) protokolü kapsamında 7 anlaşma imzalandı. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz ve Özbekistan Başbakan Yardımcısı, Ekonomi ve Maliye Bakanı Cemşit Kuçkarov, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde baş başa ve heyetler arası görüşmelerde bulundu. Görüşmelerin ardından, Yılmaz ve Kuçkarov'un başkanlığında Türkiye-Özbekistan Karma Ekonomik Komisyonu 7'nci Dönem Toplantısı düzenlendi. Toplantı sonrasında iki ülke arasındaki anlaşmaların imza törenine geçildi. KEK Protokolü'nü imzalayan Yılmaz ve Kuçkarov ile birlikte komisyon kapsamında ayrıca şu anlaşmalar imza altına alındı:

Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi 3. Toplantısı'nda 18 anlaşmanın imzalanması²

“Ticaret Bakanlığı ve Özbekistan Yatırımlar, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı arasında Sanayi Ürünlerinin Uygunluk Değerlendirmesi ve Standardizasyonu Alanında İşbirliği Protokolü, Rekabet Kurumu Başkanlığı ve Özbekistan Rekabeti Geliştirme ve Tüketici Haklarını Koruma Komitesi arasında Rekabet Politikası Alanında Karşılıklı İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı, Türk Eximbank ve JSCB Uzpromstroybak arasında Kredi Anlaşması Tutarının 60 Milyon Dolara Çıkarılmasına Yönelik Tadil Anlaşma, KOSGEB ve Özbekistan Mahalle ile İlişkiler ve Girişimcilik Geliştirme Ajansı arasında Uzun Vadeli İşbirliği Programı, Konya Büyükşehir Belediyesi ve Semerkant Şehir Hâkimliği arasında Semerkant ve Konya Şehirleri Arasında Kardeş Şehir İlişkilerinin Kurulmasına Dair Anlaşma, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Semerkant Şehir Hâkimliği arasında Semerkant ve Gaziantep Şehirleri Arasında Kardeş Şehir İlişkileri Kurulmasına Dair Anlaşma TEKMER ve Özbekistan Mahalle ile İlişkiler ve Girişimcilik Geliştirme Ajansı arasında Özbekistan'da Start-Up projelerini desteklemek ve girişim inkübatör merkezleri kurmak amacıyla TEKMER ile 2024 Yılı İçin Mutabakat Zaptı. (URL-2)

2 Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Mirziyoyev, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde yaptıkları ikili görüşmenin ardından Türkiye-Özbekistan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi 3. Toplantısı'na başkanlık etti. Toplantının ardından düzenlenen törenle iki ülke arasında 18 anlaşma imzalandı. İmza altına alınan anlaşmalar şöyle: Türkiye Adalet Akademisi ile Özbekistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Hukuk Eğitim Merkezi Arasında Niyet Protokolü; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi ile Özbekistan Cumhuriyeti Yüksek Eğitim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı Arasında Yükseköğretim Kurumları Kariyer Merkezleri Faaliyetlerinin İyileştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Protokol; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi ile Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Kamu Yönetimi Akademisi Arasında İşbirliği Protokolü; Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı ile Özbekistan Cumhurbaşkanının Dünya Ticaret Örgütü'ne Katılımına İlişkin Teknik Yardım ve Kapasite Geliştirme Üzerine İşbirliği Protokolü; Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı ile Özbekistan Bakanlar Kuruluna Bağlı Özbek Teknik Düzenleme Ajansı Arasında Ürün Kalite ve Kalite Altyapısı Alanında İşbirliği Protokolü; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı ile Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Enformasyon ve Kitle İletişim Ajansı Arasında Medya ve İletişim Alanında İş Birliğine İlişkin Niyet Protokolü; Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı ile Özbekistan Cumhuriyeti Yatırımlar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Arasında Türkiye Cumhuriyeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Arasındaki Tercihli Ticaret Anlaşmasının Genişletilmesine İlişkin Düzenleme; Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı ile Özbekistan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Arasında Tarım Alanında İşbirliğinin Genişletilmesine Yönelik Tedbir Planı; Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı ile Özbekistan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Arasında Tarımsal Eğitim ve Yayın Alanında İş Birliğine İlişkin İyi Niyet Protokolü; Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Özbekistan Bakanlar Kuruluna Bağlı Özbek Teknik Düzenleme Ajansı Arasında İşbirliği Anlaşması; Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Bilimsel, Mühendislik ve Yüksek Teknoloji Alanında İşbirliği Anlaşması; Türkiye Cumhuriyeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Bölgesel Kalkınma Alanında İşbirliğinin Geliştirilmesine Yönelik Anlaşma; Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Özbekistan Cumhuriyeti Ekoloji, Çevre Koruma ve İklim Değişikliği Bakanlığına Bağlı Turizm Komitesi Arasında Turizm Alanında Niyet Protokolü; Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Özbekistan Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Arasında Kültür Alanında Niyet Protokolü; Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Özbekistan Cumhuriyeti Enerji Bakanlığı Arasında Enerji Dönüşümü Alanında Protokol;

bu durumun en somut çıktılarından biri olarak görülmektedir.

Kaynakça

- Bekar, N. (2024). “Rol Teorisi, Konstrüktivizm ve Realizm Çerçevesinde Türkiye-Özbekistan İlişkileri (1991-2023)”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (80), 360-374. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.1438194>, Erişim Tarihi: 2.06.2024.
- Business Turk (2023), “Neden Özbekistan”, Eylül, Sayı: 6-34, ss. 1-43.
- Demirci, O. (2022). “Özbekistan’ın Dönüşüm Sürecinde Makro Ekonomik ve Finansal Gelişmeler”, *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (1):1-15.
- (URL-1) <https://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/3430801-turkiye-ile-ozbekistan-arasinda-18-anlasma-imzalandi>, Erişim Tarihi: 06.06.2024.
- (URL-2) <https://www.iha.com.tr/ankara-haberleri/turkiye-ile-ozbekistan-arasinda-karma-ekonomik-komisyonu-protokolu-imzalandi-49417622>, Erişim Tarihi: 03.03. 2024.
- Kırbaşoğlu, F. (2023). “Özbek Türklerinin Hayatında Pazarların Yeri”. *Turcology Research* (76): 39-44. <https://doi.org/10.5152/JTRI.2023.22170>. Erişim Tarihi: 02.02.2024
- Merdanoğlu, S. (1997), *Özbekistan Kılavuzu*, Ankara: Repa Basın Yayın
- Pulatova, M. (2021). <https://www.tarihistan.org/ozbekistan-in-buyuleyici-10-doga-harikasi-yazar-medina-pulatova/22341/>, Erişim Tarihi: 01.03.2024

